

המיצ"ב הפנימי תשע"ד – מידע והמלצות

מבחני המיצ"ב הפנימי בתחומי הדעת השונים הם כלי הערכה הנוספים על כלי הערכה אחרים שנעשה בהם שימוש בבית הספר במהלך שנת הלימודים. תוצאות המבחנים, בשילוב מידע ממקורות נוספים, יוכלו לסייע לבית הספר בגיבוש תהליכי קבלת החלטות ובתכנון ההוראה והלמידה בנושאי הלימוד הנבדקים.

הערכה פנים בית ספרית משמעותית מתרחשת כאשר צוות בית הספר תופס אותה כחלק בלתי נפרד משיפור ומפיתוח מקצועי ולא ככלי בקרה על עבודתו, לכן ישמשו ציוני המיצ"ב הפנימי **אך ורק** את הנהלת בית הספר ואת צוותו. בית הספר **אינו נדרש** לדווח על הציונים לגורם חיצוני.

מומלץ כי המורה הממלא את תפקיד **רכז ההערכה בבית הספר** יסייע לצוותי ההוראה בהפקת התועלת מהמבחנים, בניית תשובות התלמידים, במתן פרשנות לתשובות אלו, בהסקת מסקנות הנוגעות לתהליכי ההוראה והלמידה בבית הספר ובתכנון דרכי פעולה.

א. מידע כללי

1. רשימת חומרי המיצ"ב הפנימי ואמצעי הפצתם לבתי הספר:

מועד ההפצה/הפרסום	אופן ההפצה/הפרסום	רשימת חומרי המיצ"ב הפנימי
במהלך חודש נובמבר, 2013	אתר האינטרנט של ראמ"ה	<ul style="list-style-type: none"> מפרטי המבחנים מבחנים בשני נוסחים ("טורים") עבור כל כיתה בשכבות הרלוונטיות (לפי מספר התלמידים) מחווני לבדיקה דפי חישוב ציונים לתלמיד
לפני מועד המיצ"ב הפנימי (כמפורט להלן בסעיף 2)	עותקים מודפסים יגיעו לבתי הספר על ידי שליח	<ul style="list-style-type: none"> מיפוי שאלות המבחן לפי נושאים ומיומנויות מיצביות והסברים על אופן השימוש בהן
כמה ימים לאחר מועד המיצ"ב הפנימי בכל תחום דעת	אתר האינטרנט של ראמ"ה	<ul style="list-style-type: none"> שמות הנציגים העוסקים בתחום הדעת, להתייעצות בנוגע לתוכן המבחנים
במהלך חודש ינואר, 2014	אתר האינטרנט של ראמ"ה	

2. **עיתוי הגעת החומרים לבית הספר ומועדי העברה מומלצים:** מארז המבחנים, בכל תחום דעת, יגיע לבית הספר על ידי שליח לפני המועדים המפורטים בטבלה שלהלן. במארז תהיה מעטפה למנהל שבה מבחן לדוגמה ומחווון; מעטפה למורה שבה מבחן, מחווון ודפי חישוב ציונים לתלמיד; מעטפה נוספת שבה מבחנים לתלמידים.
- מומלץ להעביר לתלמידים את המבחנים במועדים האלה, שכן לאחריהם יפורסמו המבחנים והמחווונים באתר האינטרנט של ראמ"ה.

תחום הדעת	מועד מבחן המיצ"ב הפנימי	דרגות הכיתה
אנגלית	יום שלישי, 11 במרץ 2014 ט' באדר ב' תשע"ד	ה', ח'
מדע וטכנולוגיה	יום רביעי, 19 במרץ 2014 י"ז באדר ב' תשע"ד	ה', ח'
שפת אם* (עברית וערבית)	יום חמישי, 8 במאי 2014 ח' באייר תשע"ד	ב', ה', ח'
מתמטיקה	יום רביעי, 14 במאי 2014 י"ד באייר תשע"ד	ה', ח'

* את המבחן לכיתה ב' מומלץ לפצל לשני מועדים

3. **מספר הנוסחים ("טורים") שבית הספר יקבל עבור כל כיתה נבחנת:** בכל אחד מתחומי הדעת ובכל דרגת כיתה (פרט למבחני שפת אם בכיתה ב'), יישלחו לבתי הספר מבחנים בשני נוסחים (טור א' וטור ב'). הנוסחים נבדלים זה מזה בסדר השאלות. המיצבית שתועלה לאתר ראמ"ה תיתן מענה לכך.
- במבחן בשפת אם לכיתה ב' לא יהיו שני נוסחים. מבחן זה מורכב משני חלקים: חלק א', הכולל נוסח מבחן מלא ובו בין היתר טקסט מסוגה אחת, וחלק ב', הכולל רק טקסט מסוגה אחרת ושאלות הנלוות אליו. מומלץ להעביר לתלמידים כל אחד מחלקי המבחן ביום אחר.

4. משך העברת המבחן לתלמידים ומתכונת העברתו:

- כל אחד מן המבחנים נבנה כך שהתלמידים יוכלו להשיב בנינוחות על כל השאלות שבו בפרק זמן שאינו עולה על 90 דקות.
- תלמידים שיזדקקו לזמן נוסף כדי להשלים את המבחן, יוכלו לקבל תוספת זמן בכפוף להחלטת בית הספר.
- המבחן בשפת אם לכיתה ב' נבנה כך שחלק א' יועבר במשך שיעור או שניים (לפי הצורך). חלק ב' קצר יותר, וכדאי להקצות לו שיעור אחד (כ-45 דקות).
- אפשר לחלק כל אחד מהמבחנים לכמה חלקים ולהעביר אותם במועדים שונים (למשל במבחן בשפת אם – להעביר טקסטים שונים במועדים שונים).

ב. כיצד להיערך לפני העברת המבחן לתלמידים?**✓ לנתח את תוכן המבחן מבעוד מועד, ולקבוע מה יועבר לתלמידים:**

המבחנים נבנו בהלימה לתכנית הלימודים בכל תחום דעת, ובהתאם לציפיות מהתלמידים בכל שכבת גיל, כפי שהוגדרו על ידי משרד החינוך.

מאחר שמדובר בכלי הערכה פנימיים, ומאחר שיש שונות בין בתי הספר בתהליכי ההוראה-למידה, ייתכן שחלק מן המבחנים אינם נמצאים בהלימה מלאה עם ההוראה והלמידה בפועל בבית הספר (בחלק מן הכיתות בשכבה או בכולן). מסיבה זו הצוות החינוכי בבית הספר יכול להתאים לצרכים הייחודיים של בית הספר את תוכנו של כל מבחן, את אופן העברתו ואת אופן חישוב הצינונים. לשם כך מומלץ כי צוות בית הספר יעיין בשאלות המבחן ויכיר אותן **עוד טרם** העברת המבחן לתלמידים. כדאי לעיין גם במפרט המבחן, שמפורטים בו התכנים והמיומנויות הנבדקים. במידת הצורך אפשר להנחות את התלמידים שלא להשיב על שאלות העוסקות בנושאים שלא נלמדו בכיתה, ובכך להתאים את המבחן להיקף הלמידה בכיתה ולתלמידים מתקשים.

✓ להיערך לבחינת תלמידים עם צרכים מיוחדים (לפי הצרכים הפרטניים של התלמידים הנבחרים):

- יש להכין מראש אמצעי בחינה מיוחדים (למשל חוברות מוגדלות לתלמידים עם קשיי ראייה).
- יש להקצות כיתה נפרדת וכוח אדם בהתאם לצורך, וליידע את התלמידים הזכאים על אודות ההתאמות שיקבלו (למשל שכתוב תשובות המבחן, הפסקות, יציאה לשירותים, חלוקת המבחן למקטעים והקראה).

(נספח 1 עוסק בהתייחסות לתלמידים עם צרכים מיוחדים במיצ"ב הפנימי).

✓ להכין את הציוד הנדרש (מהתלמידים ומבית הספר):

חשוב להכין מבעוד מועד את הציוד הנדרש למבחן, וליידע את התלמידים בנוגע לציוד שלא יוכלו להיעזר בו, על פי הפירוט שלפניכם:

המבחנים באנגלית (לכיתות ה' ו-ח') –

- נגן תקליטורים – במבחן יש משימות בהבנת הנשמע. לשם כך חשוב להצטייד בנגן תקליטורים בכל אחת מהכיתות. תקליטור (דיסק) שבו המשימות בהבנת הנשמע יצורף למעטפה שתישלח לבית הספר.
- מילון – במבחנים באנגלית אין להיעזר במילון. במבחנים אלו נבדקת השליטה בשפה האנגלית, ובכלל זה שליטה באוצר המילים המתאים לשכבת הגיל הנבחנת (כאשר מופיעות מילים שלא מצופה מהתלמידים להכירן, הפירושים שלהן מוצגים במבחן). מסיבה זו השימוש במילון אינו מתאים במבחנים אלו, על אף היותו משמעותי בתהליכי ההוראה והלמידה בכיתה.

המבחנים במתמטיקה –

במבחן במתמטיקה לכיתה ה' נבדקת, בין היתר, השליטה במיומנויות שונות במספרים ובפעולות חשבוניות, ובכלל זה שליטה בלוח הכפל וביצוע פעולות כמו כפל מספר חד-ספרתי במספר דו-ספרתי או תלת-ספרתי. לכן השימוש במחשבון או בחומר עזר, כמו לוח הכפל או לוח המאה, אינו מתאים במבחנים אלו. לפניכם טבלה שמוצגים בה ציוד נדרש וציוד שאין להיעזר בו במבחנים במתמטיקה לכיתות ה' ו-ח'.

הציוד	מתאים לשימוש במבחן (✓) או לא מתאים לשימוש במבחן (☒)
	✓ כיתה ה' ✓ כיתה ח'
	☒ כיתה ה' ✓ כיתה ח'
חומר עזר, כמו לוח הכפל או דף נוסחאות	☒ כיתה ה' ☒ כיתה ח'

ג. לאחר ביצוע המבחן ובתום הבדיקה

- 1. הליך למידה מניתוח תשובות התלמידים: חשוב ומומלץ** כי צוות ההוראה בבית הספר יבצע ניתוח איכותני של תשובות התלמידים (נוסף על הניתוח הכמותי המתבצע באמצעות חישוב הציונים), ובפרט חשוב לזהות דפוסים שכיחים של תשובות שגויות. את הניתוח מומלץ לבצע על בסיס המחווון המצורף למבחן. מהלך כזה הוא הזדמנות ללמידה שיתופית של צוותים מתחומים שונים בבית הספר, והוא עשוי לתרום משמעותית לשיפור תהליכי למידה, הוראה והערכה של תלמידים ושל מורים בבית הספר.
- 2. שימוש בכלי עזר לניתוח תוצאות מבחני המיצ"ב הפנימי:** ראמ"ה מעמידה לרשות בתי הספר (באתר האינטרנט) כמה פלי עזר והסברים נלווים לניתוח תוצאות המבחנים.
 - **מיצבית כיתתית** – המיצבית הכיתתית היא כלי עזר המבוסס על תוכנת אקסל. היא מסייעת בחישוב הציונים של תלמידי הכיתה במבחני המיצ"ב הפנימי, ומספקת תמונת מצב של הישגי הכיתה במבחן. בתשע"ד הותאמה המיצבית הכיתתית לניתוח התוצאות של שני הנוסחים בכל כיתה, וניתן יהיה להיעזר בה גם אם יוחלט בבית הספר לוותר על כמה שאלות במבחן.
 - **מיצבית שכבתית** – המיצבית השכבתית היא כלי עזר המבוסס על תוכנת אקסל. היא מסייעת בחישוב ההישגים השכבתיים במבחני המיצ"ב הפנימי. המיצבית השכבתית מספקת נתונים בנוגע לתחומים אלו: (1) הישגי כלל התלמידים בשכבה; (2) השוואה בין ההישגים בכיתות מקבילות.
 - **דפי חישוב ציונים לתלמיד (דף אישי לכל תלמיד)** – דפים אלו נועדו למי שאינם מעוניינים להשתמש בכלי המיצבית, והם מסייעים לחשב את הציונים לתלמידים.
- 3. החזרת המבחנים לתלמידים:** לאחר ניתוח מעמיק של ביצועי התלמידים (כמתואר לעיל) **חשוב ומומלץ** להחזיר לתלמידים את מחברות המבחן עם משוב אינטגרטיבי (המשלב את המסקנות מכל המבחן). במשוב כזה כדאי להתייחס לנקודות החוזק ולנקודות שבהן דרוש שיפור, ולהמליץ על דרכים לשיפור. חשוב לשים לב כי בהתאם לחוזר מנכ"ל תשעג/1(ב), סעיף 3.1-44, **בכיתה ב' לא יימסרו לתלמידים ציונים מספריים**, אלא יינתן לכל תלמיד משוב מילולי בכתב ובעל-פה על ביצועיו כדי לכוון אותו להמשך הלמידה.

נספח 1: התייחסות לתלמידים עם צרכים מיוחדים

רצוי לספק לתלמידים עם צרכים מיוחדים את התנאים הניתנים להם בלמידה השוטפת ובמבחנים בבית הספר לאורך השנה.

להלן הצעות לאופן התייחסות לקבוצות של תלמידים עם צרכים מיוחדים:
תלמידים שהם עולים חדשים הנמצאים בארץ פחות משנה אחת, ותלמידים בכיתות אולפן או בכיתות קלט: המיצ"ב נועד לתלמידים השולטים בשפת המבחן, ונועד לבדוק את רמת השליטה שלהם בחומר הלימודים. על כן מבחני המיצ"ב אינם מתאימים לאוכלוסיית התלמידים הזאת. עם זאת, בית הספר יכול לשקול את האפשרות לבחון את התלמידים האלה בתנאים מותאמים, על פי מידת שליטתם בשפה ועל פי יכולתם להבין כהלכה טקסט כתוב.

מבדקי שפה המתאימים לעולים חדשים הלומדים בכיתות ג' עד ט' נמצאים באתר האינטרנט של ראמ"ה (בחלונית "הערכה בית ספרית", בנושא "מבדקי שפה").

תלמידים שהם עולים חדשים הנמצאים בארץ בין שנה אחת לשלוש שנים: מומלץ לסייע בהקראת המבחנים לתלמידים המשתייכים לקבוצה זו ומתקשים בקריאה. כדי לעשות זאת בלי להפריע לתלמידים האחרים, רצוי להקצות כיתה נפרדת שבה יוכל המורה להקריא את המבחן.

תלמידים בכיתות רגילות הזכאים לתמיכה מתכנית השילוב (או תלמידים בכיתות של חינוך מיוחד): ההחלטה אם ייבחנו התלמידים האלה ובאיזה אופן, נתונה לשיקול דעתו של צוות בית הספר, וזאת בהתאם ליכולותיהם הקוגניטיביות, הרגשיות והחברתיות ובהתאם לתכנית החינוכית היחידנית (תח"י) של כל תלמיד. מאחר שמבחני המיצ"ב מבוססים על תכניות הלימודים הכלליות בכל תחום דעת, ייתכן שאינם מתאימים להיקף הלמידה של התלמידים המשתייכים לקבוצה זו. לכן בית הספר יכול לפטור אותם בכל תחום דעת מהמבחן כולו, מחלקים מסוימים של המבחן או משאלות קשות, או לפצל עבורם את המבחן לכמה מקטעים.

תלמידים עם לקויות למידה שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב: בקבוצה זו נכללים תלמידים שאינם זכאים לתמיכה מתכנית השילוב (בין שעברו אבחון בידי גורם חיצוני ובין שלא), אך מתמודדים עם קשיי למידה, בעיקר בקריאה ובכתיבה. הכוונה היא לתלמידים שבית הספר הכיר בצורך לספק להם תנאים מותאמים בתהליך הלמידה השוטף ובמבחנים המתקיימים בבית הספר לאורך השנה. **מומלץ לבחון תלמידים אלה באותו האופן שבו נוהגים בדרך כלל לבחון אותם בבית הספר**¹. תלמידים עם קשיים בקשב ובריכוז ייבחנו בתנאים מותאמים על פי הצורך ועל פי החלטת בית הספר (חדר נפרד, כיתה שקטה, חלוקת המבחן למקטעים קצרים וכדומה).

¹ במבחני שפת אם ההמלצה היא לרוב לא לאפשר לתלמידים התאמה של הקראה (אלא במקרים קיצוניים), כיוון שמטרת המבחן היא לבדוק את היכולת של התלמיד להתמודד עם טקסט כתוב ולא עם טקסט מושמע.

תלמידים עם קשיי ראייה: כדאי לאפשר לתלמידים האלה להיבחן בחוברת מבחן מוגדלת. על בית הספר להיערך מראש ולצלם את החוברת בהגדלה.

תלמידים עם קשיי שמיעה: מומלץ לפטור תלמידים עם קשיי שמיעה מההכתבה במבחן בשפת אם בכיתה ב' וממשימות הבנת הנשמע במבחנים באנגלית, כדי למנוע מהם תסכול מיותר. לחלופין אפשר לבחון אותם במשימות האלה באותה המתכונת שבה נוהגים לעבוד אתם בבית הספר.